

Macro economic analysis related to the approach of 3rd generation university in Turkey

Türkiye’de 3. nesil üniversite yaklaşımına ilişkin makro ekonomik çözümler

Deniz Züngün¹

Abstract

Increased competition caused by globalization has led to philosophical changes in private and public businesses. This change has affected educational institutions and they have needed dynamic, innovator and transformational tools in order to survive in competitive environment. The universities defined as “3rd GU” need commercialization, network among universities, close co-operation among institutions and entrepreneurship as well as intellectual and innovative changes. In this regard, the aim of the research is formed by the analysis of “Entrepreneur University” concept from the perspective of the academicians that served at managerial positions at the universities in Turkey and the discussion of these universities’ economical situation for being ready about 3GU concept. In line with these purposes, we will give place to ideas of 283 academicians served in Turkish universities and then we will try to analyze in macro-economic dimension for comparing to their expectations and the truth that’s happen in real life. Although there are 183 universities depending on The Council of Higher Education in Turkey, the number of universities used in our study has been limited by randomly chosen 18 universities for forming an appropriate conceptual framework.

Keywords: 3rd generation universities; university-industry collaboration.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Küreselleşme ile gelen artan rekabet özel ve kamu işletmelerinde felsefi değişimlere neden olmuştur. Bu değişim eğitim kurumlarını da etkilemiş ve bunlar rekabet ortamında ayakta kalabilmek için dinamik, yenilikçi ve dönüşümsel araçlara ihtiyaç duymuştur. “3. Nesil Üniversite” olarak tanımlanan üniversiteler düşünsel ve inovatif dönüşümlerin yanında ticarileşme, ekonomik olarak bağımsızlığını kazanma, üniversiteler arası network, kurumlar arası yüksek işbirliği ve girişimcilğe ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkan “Girişimci Üniversite” kavramının Türkiye’deki üniversitelerde yönetici olmuş akademisyenler perspektifinden incelenmesi ve söz konusu üniversitelerin “3. Nesil Üniversite” kavramına iktisadi açıdan ne derece hazır olduklarının irdelenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla Türkiye’deki üniversitelerde çalışan akademisyenler arasından seçmiş olduğumuz 283 akademisyenin görüşlerine yer verilecek ve ardından da onların bu konudaki beklentilerine karşılık ortaya çıkan gerçekler ile makro boyutta çözümler yapılmaya çalışılacak. Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurumu’na (YÖK) bağlı 183 üniversite olmasına karşın araştırmanın kavramsal çerçevesinin daha doğru bir şekilde oturtulabilmesi amacıyla üniversite sayısı, rassal seçilen 18 üniversite ile sınırlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 3. nesil üniversite; üniversite – sanayi işbirliği.

¹ Assist. Prof. Dr., Manisa Celal Bayar University, Ahmetli V.H.S., H.R.M. Department, zungund@hotmail.com

1. Giriş

Küreselleşmenin yaygın rekabet etkisiyle dönüşen kurumlar bilgi çağında kendilerin tekrar konumlamakta ve küresel çapta etkili stratejiler geliştirmektedir. Bu değişim ve dönüşüm yüksek öğretim veren üniversiteleri de derinden sarsmaktadır. Rekabetin kızıştığı üniversitelerde de kaliteli öğrenci ve deneyimli akademisyen elde etme stratejileri baş göstermeye başlamıştır. Dünya çapındaki iyi üniversiteler, işletme entegrasyonlarının yanı sıra devlet ve yerel yönetimlerin destekleriyle öğrenciler için geliştirilmiş fırsatlar sunarak dünyadaki en nitelikli öğrencileri üniversitelerine çekme mücadelesine girmektedir. Wissema (2009) eserinde, küreselleşmenin etkisiyle dünyaya açılan üniversitelerin kaliteli uluslararası öğrencileri çekmek için büyük bir rekabete girdiklerini vurgulamaktadır.

Üniversiteler, eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirildiği en tepedeki kurumlardır. Günümüzde üniversitelerin işlevi; (1) eğitim-öğretim, (2) temel bilimsel araştırmalar ve (3) toplum hizmetleri şeklinde üç grupta toplanmıştır (Gürüz, 1994). Üniversiteler bu işlevlerden birini ağırlıklı olarak yerine getirmek üzere işlevsel olarak örgütlenmişlerdir (Erdem, 2005). Bu işlevler irdelendiğinde karşımıza iki farklı karakteristikte üniversite çıkmaktadır; “araştırma üniversiteleri” ve “kitlesel eğitim üniversiteleri” (Gürüz, 1994). Yakın gelecekte Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) Türkiye’deki üniversiteleri araştırma ve eğitim üniversiteleri olarak 2 grupta yeniden tanımlayacağı ve bu üniversitelere yeni hedef ve vizyon oluşturulacağı beklenmektedir.

Bilindiği üzere, birinci nesil üniversiteler (1GU) Platon’un Akademisi ve Aristoteles’in Lisesinden evrimleşmiş (De Ridder-Symoens, 2003) ve sonrasında profesyonel olarak öğrencileri daha fazla sayıda ve kaliteli şekilde yetiştirmek için özel akademik yapılara dönüşmüşlerdir. Geçiş döneminde "kabul edilen bilginin korunması ve iletim" felsefesinden "yeni bilginin keşfi ve ilerlemesi" fikri kabul edilmiştir. 2. Nesil üniversiteler (2GU), tüm düşünme süreçlerinde bilimin temel yasalarını göz önünde bulundurmuş ve “know-how” uygulamalarını benimsememişlerdir. 3. Nesil üniversiteler (3GU) ise bilimsel çalışmalara ve eğitim amaçlarına odaklanırken yaratılan bilginin ve „know-how” uygulamalarının ticarileştirilmesini, hedeflemişlerdir. Üniversiteleri bu değişime iten temel unsur, teknolojik gelişmelerle birlikte artan araştırma maliyetlerinden doğan kaynak arayışı olmuştur (Wissema, 2009). Bu nedenle üniversiteler giderek artan bir hızla girişimci niteliklerini benimsemiştir. Üniversiteler; bilimsel projelere, dış eğitimlere, patent ve lisans başvurularına, uzun süreli sanayi işbirliklerine, müfredatların güncellenmesi faaliyetlerine yoğunlaşarak akademik girişimciliği geliştirmeye (Çetin, 2007) ve mevcut durumu girişimcilik ekseninde güncellemeye çalışmaktadır. Dünyanın önde gelen üniversiteleri girişimci üniversite ve 3. Nesil Üniversite olma yolunda sanayi işbirliklerini arttırmış ve uzun süreli mutabakatlarla bu durumu kalıcı kılmıştır. Böylece iki ayrı dünyada faaliyet gösteren kurumlar arasında yüksek sinerji oluşmaya başlamıştır. Küreselleşmenin getirdiği yüksek rekabet ve değişim üniversitelerin aktifleşmesine ve piyasa koşullarına entegrasyonunu hızlandırmıştır. Bu süreçte devlet ve yerel yönetimler politikalarıyla 3GU ve üniversitelerin girişimciliklerini destekleyerek dünyadaki en nitelikli öğrencileri üniversitelerine çekme mücadelesine girmektedir. Böylece küreselleşme ile dünya çapında öğrenci özelinde (Wissema, 2009) ciddi bir rekabet söz konusudur ve zincirleme olarak bu durum nitelikli akademisyen arayışını da tetiklemiştir. Küresel ortamda artan nitelikli beşeri sermaye ihtiyacı üniversiteleri 3. Nesil’e upgrade edilme zorunluluğunu doğurmuştur. Bu oluşum uluslararası arenada üniversiteleri girişimci olmalarını tetiklemiştir. Bu nitelikleri yerine getiren, bu felsefeyi benimseyen ve rekabet gücü artan uluslararası üniversiteler ile 3. Nesil niteliğine sahip olmayan üniversiteler arasındaki makas günden güne açılmaktadır. Girişimci üniversiteler; değişime açık, ekonomik özgürlüğe sahip, özerk, sanayi entegrasyonunu tamamlamış ve bilgiyi ticarileştirebilen kurumlardır.

Geleneksel üniversite modelinde sadece bilgi üretmesi beklenen üniversitelerden, artık ürettiği bilgiyi etkin bir şekilde kullanması, yeni üretimler için kaynak oluşturması ve çıktılarını ticarileştirmesi beklenmektedir. Bunun için de üniversitelerin güçlü bir ekonomik alt yapıya ve devamında da ekonomik yönden bağımsızlığını ilan edebilme gücüne erişebilmesi gerekmektedir. Çünkü küresel bir mücadelenin içerisinde yer alabilmesi için gerekli olan rekabet gücü ancak üniversitelerin mali

kaynakların desteği ile sağlanabilmektedir. Zira nitelikli bir kadronun oluşturulması ve istihdamının sağlanması da finansal açıdan ortaya konacak bir gücün göstergesidir. Kıpar’a (2010) göre üniversiteler, eğitim işlevlerinin yanında evrensel ve/veya kamu yararı ve/veya sanayi desteği gözeterek kendilerince uygun gördükleri araştırma çalışmalarına destek sağlamalıdır. Ayrıca son yarıyılıda bu kurumlarla üniversiteler arasında karşılıklı çıkar esasına dayalı işbirliği modellerinin geliştirilmesi ve uygulanması ivmesel bir artış göstermektedir (Kıpar, 2010). Kalitesini ispatlamış dünya üniversiteleri, bilim tabanlı üniversite modelinden hareketle köklü bir değişim içerisindedir. Bu değişimi daha iyi anlayabilmek için üniversitelerin nesilden nesile gelişim ve değişim sürecini irdelemek gerekir. Dolayısıyla Türkiye’deki üniversitelerde sanayi-üniversite işbirliğine dayalı olarak ar-ge çalışmalarındaki artışın üniversitelerin bütçelerine ne derece etkisinin olduğunun ve üniversitelerimizin sahip oldukları ekonomik altyapının bu aşamada ne derecede yeterli olduklarının incelenmesi gerekmektedir. Nitekim üniversitelerimizdeki akademisyenlerimizin “3. Nesil Üniversite” kavramına geçişteki hem kavramsal ve hem de iktisadi görüşleri ile üniversitelerin makro iktisadi açıdan gerçekte nasıl bir alt yapıya sahip olduklarının karşılaştırmalı olarak analiz edilmesinde fayda bulunmaktadır.

2. Metodoloji

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın iki amacı bulunmaktadır. Türkiye’de YÖK bünyesinde bulunan özel ve kamu üniversitelerinde idari görevde bulunmuş belirli sayıdaki akademisyenin “Girişimci üniversite ve 3. Nesil üniversite” kavramlarını algılamalarına yönelik olarak demografik özellikleri ile anket cevapları arasındaki ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlılık düzeylerinin belirlenmesi bu araştırmanın birinci amacıdır. İkinci amacı ise söz konusu kavramların üniversitelerimizde hayata geçirebilmesi için akademisyenlerimiz tarafından var olması gerektiği düşünülen ekonomik yapı ile ülkemizdeki üniversitelerin gerçekte sahip oldukları iktisadi yapılanmanın karşılaştırmalı olarak çözümlenmesinin gerçekleştirilmesidir.

2.2. Araştırma Yöntemi

Araştırmada, değişkenler arasında etkileşimin varlığını ve miktarını inceleyen ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar’a (2002) göre ilişkisel tarama modeli geçmişteki ve mevcut durumu olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır.

Bu çalışmada olasılıklı örneklem metotları kullanılmıştır. Türkiye’de Yükseköğretim Kurulu’na (YÖK) kayıtlı toplam 193 adet üniversite bulunmaktadır. Çalışmanın ana kütlesi YÖK bünyesindeki üniversitelerde idari görevde bulunmuş akademik personeldir. Girişimci Üniversite ve 3. Nesil Üniversite kavramlarını doğru şekilde tanımlayabilecek, mevcut durumu analiz edebilecek ve çözüm önerileri geliştirebilecek kişilerin idari görev yapmış akademisyenler olduğu düşünülmektedir. Örneklem seçiminde “küme örneklem” ve “basit rassal (tesadüfi) örneklem” metotları kullanılmıştır. Basit rassal örneklem; ana kütleli oluşturulan her elemanın örneğe girme olasılığı ile istatistik hesaplamalarda her elemana verilecek ağırlığın eşit olduğunu varsaymaktadır (Arıkan, 2004). Kümeleme örneklem ise; ana kütleli kümelere şeklinde gruplandırılarak her bir kümeden rassal örneklem seçilerek oluşturulmasıdır (Çömlekçi, 2001). Araştırma için anket soruları oluşturulurken, daha önce idari görevlerde bulunmuş ve Celal Bayar Üniversitelerinde görev yapan 23 akademisyenin görüşleri alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda “3.Nesil Üniversite”, “Girişimci Üniversite” ve “Yükseköğretimde rekabet, finansman ve işbirliği” konularında literatür taranmış ve (Odabaşı & Odabaşı, 2004; Farsi et al., 2012; Heidler & Lengersdorf, 2015; Aslan, 2010) kaynaklarından yararlanılarak 6’sı demografik olmak üzere toplam 24 soru oluşturulmuştur.

İdarecilerin, “Girişimci üniversite ve 3. Nesil üniversite” kavramlarını algılama düzeyleri ve bu kavrama ilişkin yaklaşımların belirlenmesi için 18 soruda 5’li Likert ölçeği kullanılmıştır.

Bu çalışmada, YÖK’te kayıtlı 193 üniversite ve resmi web sitesi adresleri “<http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz>” linkinden alınarak rassal olarak 18 adet üniversite (Tablo 1) seçilmiştir.

Tablo – 1: Üniversiteler ve Resmi İnternet Adresleri

Üniversiteler	Resmi İnternet Siteleri
Abdullah Gül Üniversitesi	http://www.agu.edu.tr
Amasya Üniversitesi	http://www.amasya.edu.tr
Ardahan Üniversitesi	http://www.ardahan.edu.tr
Atatürk Üniversitesi	http://www.ataturk.edu.tr
Bingöl Üniversitesi	http://www.bingol.edu.tr
Bozok Üniversitesi	http://www.bozok.edu.tr
Celal Bayar Üniversitesi	http://www.cbu.edu.tr
Cumhuriyet Üniversitesi	http://www.cumhuriyet.edu.tr
Çağ Üniversitesi	http://www.cag.edu.tr
Dokuz Eylül Üniversitesi	http://www.deu.edu.tr
Dumlupınar Üniversitesi	http://www.dumlupinar.edu.tr
Düzce Üniversitesi	http://www.duzce.edu.tr
Gazi Üniversitesi	http://www.gazi.edu.tr
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	http://www.gop.edu.tr
İstanbul Teknik Üniversitesi	http://www.itu.edu.tr
Karadeniz Teknik Üniversitesi	http://www.ktu.edu.tr
Marmara Üniversitesi	http://www.marmara.edu.tr
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	http://www.omu.edu.tr

Seçilen 20 üniversitenin web sayfaları Aralık 2015 ile Mart 2016 tarihleri arasında “Üniversite Ana Sayfası”, “Fakülteler”, “Enstitüler”, “Yüksekokullar” ve “Meslek yüksekokullar” incelenerek idari görevdeki ve görev yapmış akademisyenlerin “adı”, “soyadı”, “unvanı” ve “mail adresi” verileri alınarak MS Excel© tablosuna kaydedilmiştir. Google Drive© aracılığıyla tasarlanan çevrimiçi anket (online) formu, bu kişilere “unvanı”, “adı” ve “soyadı” kullanılarak kişiselleştirilmiş e-posta ile gönderilmiştir. Literatürde, araştırmalar için gönderilen maillere akademisyenlerin veya diğer bireylerin cevap verme oranının çok düşük olduğu bilinmektedir. Bu bilgi çerçevesinde kişiye özel mail yöntemi (unvanı, adı, soyadı ve resmi e-posta adresi) ile yüksek geri dönüş sağlanması amaçlanmıştır. E-mailler Celal Bayar Üniversitesi resmi e-mail hesabından gönderilerek hedef grubun e-postasına “spam” olarak ulaştırma riski düşürülmüştür.

Dört aylık süre içerisinde toplam 283 adet anket cevaplanmıştır. Anket verileri SPSS 20 paket programı kullanılarak frekans dağılımları, aritmetik ortalama, standart sapma ve Ki kare değerleri yorumlanmıştır. 18 sorudan oluşan anketin güvenilirlik katsayısı (cronbach alfa) 0,612 olarak bulunmuştur. Ancak 7, 8 ve 17. Sorular çıkarılarak tekrar cronbach alfa değerine bakıldığında bu değer ,709’a yükselmiştir.

3. Araştırma Bulguları

Araştırma soruları, demografik bilgiler, üniversitelerde değişim ve özerkliğe ilişkin görüşler, “girişimci üniversite” ve “3. Nesil üniversite”ye ilişkin görüşler, üniversite-sanayi işbirliği hakkındaki görüşler ve üniversite ekonomik yapısı ile ilgili görüşler olmak üzere beş kategoride incelenmiştir. Araştırmaya katılanların demografik bilgileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo – 2: Demografik Özellikler

İdari Görevler	Frekans	Oran (%)	Branşlar	Frekans	Oran (%)
Rektör/Rektör Yardımcısı	11	3,9	Mühendislik	99	35
Müdür/Müdür Yardımcısı	95	33,6	Sosyal Bilimler	94	33,2
Dekan/Dekan Yardımcısı	46	16,3	Eğitim Bilimleri	29	10,2
Diğer İdari Görevler	131	46,3	Sağlık Bilimleri	61	21,6
Toplam	283	100	Toplam	283	100
İdari Görev Süreleri	Frekans	Oran (%)	Öğrenci Sayıları	Frekans	Oran (%)
1 Yıldan Az	32	11,3	10.000'den Az	63	22,3
1 - 3 Yıl Arası	81	28,6	10.001-20.000 Arası	48	19
3 - 5 Yıl Arası	59	20,8	20.001-30.000 Arası	51	22
5 - 8 Yıl Arası	9	10,2	30.001-40.000 Arası	34	14
8 Yıldan Fazla	102	29	40.001den Fazla	87	22,7
Toplam	283	100	Toplam	283	100
Sanayi İşbirliği	Frekans	Oran (%)	3. Nesil Üniversite	Frekans	Oran (%)
Evet	254	89,8	Evet	244	86,2
Hayır	29	10,2	Hayır	39	13,8
Toplam	283	100	Toplam	283	100
Üniversitenin Ek Geliri	Frekans	Oran (%)	Cinsiyet	Frekans	Oran (%)
Var	126	44,5	Erkek	239	84,5
Yok	157	55,5	Kadın	44	15,5
Toplam	283	100	Toplam	283	100

Katılımcıların % 53,7'sinin üniversitelerde üst yönetimde (Rektör, Rektör Yardımcısı, Dekan, Dekan Yardımcısı, Müdür ve Müdür Yardımcısı) ve direk karar verici konumda olduğu görülmektedir. Katılımcıların %29'unun 8 yıldan fazla idari görev deneyime sahip tecrübeli bireyler olduğu ortaya konmuştur. Katılımcıların %88,7'sinin 1 yıldan fazla idari görev deneyime sahip olmaları araştırma verilerinin güvenilirliğini arttıracaktır. Katılımcıların % 35'inin fen bilimleri ve mühendislik alanından ve %33,2'sinin sosyal bilimler alanında oldukları görülmüştür. Üniversitelerin % 44,5'inin ek gelire sahip olduğu saptanmıştır. Üniversitelerin kurulmuş olduğu bölgelerin %89,8'inde OBS mevcuttur. Katılımcıların % 86,2'sinin “Girişimci Üniversite ve 3. Nesil Üniversite” hakkında kavramsal bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların görev yapmış olduğu üniversitelerin %22,7'sinin öğrenci sayısı 40000'in üzerinde olduğu ve cevaplar arasında dengeli dağıldığı görülmektedir. Katılımcıların %84,5'inin erkek olması ve sadece % 15,5'inin kadın olması, idari görevlendirmelerin daha çok erkeklere yapıldığı genellemesi yapılabilir.

Tablo – 3: Üniversitelerde Değişim ve Ekonomik Özgürlüğe İlişkin Görüşler

Konular	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam	St. Sapma	Ort.
<i>Üniversitelerde Değişim Zorunludur</i>	201 (%71)	53 (%18,7)	7 (%2,5)	12 (%4,3)	10 (%3,5)	283 (%100)	0,987	1,498
<i>Devlet Üniversitelerinin Yapısı Değişmeli</i>	202 (%71,4)	53 (%18,7)	6 (2,1)	12 (%4,3)	10 (%3,5)	283 (%100)	1,246	3,095
<i>Üniversiteler Yeterince Bağımsızdır</i>	8 (%2,8)	29 (%10,2)	52 (%18,4)	95 (%33,6)	99 (%35)	283 (%100)	1,089	3,876
<i>Üniversiteler Ekonomik Kaynak Üretmelidir</i>	89 (%31,4)	110 (%38,9)	40 (%14,1)	25 (%8,8)	19 (%6,7)	283 (%100)	1,173	2,204

Üniversitelerde değişim ve özerkliğe ilişkin yapılan önermelere yönetici akademisyenlerin hangi oranda katıldıkları Tablo 3’te gösterilmektedir. Üniversitede yönetici konumundaki akademik personelin “Üniversitelerde değişim zorunludur” önermesine %89,7 gibi yüksek oranda pozitif katılımı görülmüştür. Üniversitelerin mevcut düzende ilerleyemeyeceği ve uluslararası rekabet gücüne ulaşması için girişimci niteliklere ulaşması gerektiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda değişim üniversiteler için tercihten öte zorunluluk haline gelmiştir. Yönetici pozisyonundaki akademisyenlerin % 90,1’i devlet üniversitelerinin kamusal niteliğinden uzaklaşmasını olumlu görmektedir. Kamunun hantal yapısının üniversitelerdeki değişim ve gelişimi engelleyen önemli unsurlardan biri olduğu söylenebilir. Yönetici akademisyenlerin %68,6’sı üniversitelerin yeterince özerk olmadığı görüşündedir. Bağımsız şekilde kendi kararlarını alabilen yönetimlerin daha girişimci, daha rekabetçi ve daha başarılı olduğu düşünüldüğünde, “gerçek özerklik” kavramı Türkiye’deki üniversitelerin önündeki en büyük engellerden biri olduğu söylenebilir. Bu özerkliğin diğer bir boyutu da ekonomik özerkliktir. Üniversiteler Girişimci ve 3. Nesil Üniversite niteliklerine ulaştığında “know-how” uygulamalarını piyasaya aktararak yüksek gelir elde edecektir. Katılımcıların % 70,3’ü üniversitelerin gelir elde etmeleri gerektiğini ifade ederek bu görüşü desteklemiştir.

“Girişimci Üniversite” ve “3. Nesil Üniversite” ile ilgili yapılan önermelere yönetici akademisyenlerin hangi oranda katıldıkları Tablo 4’te gösterilmektedir. Etzkowitz’e (2012) göre akademik çevrenin gelişebilmesi için sanayi ile entegre çalışmalı ve girişimci üniversite modelini benimsemelidir. Yönetici akademisyenlerin %37,5’i, üniversitelerin son yıllarda “Girişimci Üniversite” modelini benimsediği görüşündedir. Ancak %24,3’ü bu önermeye katılmazken %38,2’sinin kararsız olduğu görülmektedir. Üniversitelerin “Girişimci Üniversite” modelini benimsemede ve bu doğrultuda plan, program ve strateji geliştirmede yetersiz kaldığı çıkarımı yapılabilir.

Tablo – 4: “3. Nesil” Üniversiteler ve Ekonomik Kaynaklara İlişkin Görüşler

Konular	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam	St. Sapma	Ort.
<i>Üniversiteler '3. Nesil Üniversite' kavramına adapte oldular.</i>	20 (%7,1)	86 (%30,4)	108 (%38,2)	54 (%19,1)	15 (%5,3)	283 (%100)	0,985	2,851
<i>Türkiye’de Üniversitelerin Çoğu 3. Nesil Üniversitedir</i>	16 (%5,7)	43 (%15,2)	63 (%22,3)	106 (%37,5)	55 (%19,4)	283 (%100)	1,134	3,498
<i>Ekonomik Kaynağı Kendi Yaratan Üniversiteler Girişimcilğe Açıktır</i>	114 (%40,3)	113 (%39,9)	21 (%7,4)	25 (%8,8)	10 (%3,5)	283 (%100)	1,072	1,954

3.Nesil Üniversitelerin amacı sadece eğitim değil, araştırma ve “know how”ın açığa çıkarılmasıdır. Bu üniversitelerin rolü gerçeği savunmak veya doğayı keşfetmekten ziyade değer yaratmaktadır. Yöntem olarak 3GU’lar modern bilimi ve disiplinler arası çalışmalara odaklanıp profesyoneller, bilim adamları ve girişimciler tarafından yönlendirilir. “Türkiye’deki üniversitelerin büyük bölümü 3. Nesil Üniversitesidir” önermesine yönetici akademisyenlerin %56,9’u katılmamaktadır. Türkiye’deki Üniversitelerin büyük bölümü kendini 2GU’dan 3GU’ya güncelleyemediği şüphesi taşımaktadır. Katılımcıların % 80,2 si kendi kaynağını yaratan üniversitelerin gelişmeye ve girişimcilğe açık olduğu görüşündedir. Devlet katkısından ziyade kendi ekonomik kalkınmasını geliştirdiği projeler, patentler, startup firmaları ve sanayi entegrasyonu ile sağlayan üniversitelerin girişimci karakteristiğinde olduğu söylenebilir.

Tablo – 5: Üniversite Sanayi İşbirliği Hakkındaki Görüşler

Konular	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam	St. Sapma	Ort.
Üniversiteler Sanayinin İhtiyaçlarına Öncelik Vermelidir.	116 (%41)	95 (33,6)	25 (%8,8)	41 (%14,5)	6 (%2,1)	283 (%100)	1,127	2,031
Üniversite - Sanayi İşbirliği Gereklidir.	184 (%65)	62 (%21,9)	11 (%3,9)	12 (%4,2)	14 (%4,9)	283 (%100)	1,079	1,621
Üniversiteler İçin Tekno-Park'lar Bir İhtiyaçtır.	142 (%50,2)	86 (%30,4)	17 (%6)	15 (%5,3)	23 (%8,1)	283 (%100)	1,225	1,908

Üniversitelerin sanayi işbirliği hakkındaki önermelere yönetici akademisyenlerin hangi oranda katıldıkları Tablo 5’te gösterilmektedir. Yönetici akademisyenler “üniversitelerin sanayinin ihtiyaç duyduğu araştırmalara öncelik vermelidir” önermesine %74,6 oranında katılmaktadır. Katılımcıların büyük bölümü (%86,9) üniversite – Sanayi İşbirliğinin gerektiğini savunmuştur. Katılımcıların %80,6’sı ise Tekno-Parkların üniversiteler için gerekli olduğunu belirtmiştir.

Tablo – 6: Üniversitelerin Ekonomik Yapılarına İlişkin Görüşler

Konular	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam	St. Sapma	Ort.
Üniversiteler Ekonomik Kaynak Yaratmak Zorundadır	114 (%40,3)	105 (%37,1)	33 (%11,7)	23 (%8,1)	8 (%2,8)	283 (%100)	1,049	1,961
Yüksek-öğrenim Masrafları Devlet Tarafından Karşılmalıdır.	20 (%7,1)	115 (%40,6)	62 (%21,9)	67 (%23,7)	19 (%6,7)	283 (%100)	1,08	2,823
Üniversiteler Ekonomik Desteği Girişimcilerden Sağlamalıdır.	68 (%24)	101 (%35,7)	53 (%18,7)	41 (%14,5)	20 (%7,1)	283 (%100)	1,228	3,759
Üniversitelerin Bağımsızlıklarıyla Ekonomik Güçleri Arasında İlişki Söz konusudur.	72 (%25,4)	97 (%34,3)	59 (%20,8)	34 (%12)	21 (%7,4)	283 (%100)	1,202	2,448
Üniversitelere Ayrılan Bütçe Yeterlidir.	15 (%5,3)	43 (%15,2)	36 (%12,7)	90 (%31,8)	99 (%35)	283 (%100)	1,201	2,417

Üniversitelerin ekonomik yapısı hakkındaki önermelere yönetici akademisyenlerin hangi oranda katıldıkları Tablo 6’da gösterilmektedir. Üniversitede yönetici konumdaki akademik personelin “Üniversiteler kendi ekonomik kaynaklarını oluşturmalarıdır” önermesine %77,4 gibi yüksek oranda pozitif katılımı görülmüştür. Katılımcılar “Yükseköğretim finansmanı devlet tarafından karşılanması gereken bir kamu hizmetidir” önermesine %47,7 oranında katılmaktadır. Türkiye’deki üniversiteleri ile dünya üniversiteleri bütçe bazında karşılaştırıldığında, Türkiye’deki üniversite bütçeleri çok düşüktür. Örnek olarak Türkiye’de en büyük bütçeyi alan İstanbul Üniversitesinin yıllık bütçesi sadece 324.000\$’dır (Maliye Bakanlığı, 2016). ABD üniversitelerinde bu bütçeler Milyar \$ ile ölçülmektedir. Örnek Harvard Üniversitesi 32 Milyar \$. Katılımcıların % 59,7 si ekonomik kaynaklarını kendisi oluşturan üniversiteleri Girişimci olarak tanımlamaktadır. Ayrıca katılımcıların % 59,7’si üniversite özerkliği ile para kazanması arasında doğrusal ilişki olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla da bu durum katılımcıların 3. Nesil Üniversite kavramını yakalayacağını düşündüğümüz üniversitelerimizin bütçelerine ilişkin görüş ve yorumlarına da yansımış bulunmaktadır. Nitekim katılımcılarımızın %66,8’i üniversitelere ayrılan bütçeyi yeterli görmemektedir. Zira 3. Nesil Üniversite kavramıyla söz konusu üniversitelerin ekonomik yapıları arasındaki paradoks da buradan kaynaklanmaktadır. Çünkü 3. Nesil Üniversite hayalinin kurulduğu günümüzde akademisyenlerimizin daha kaliteli bir eğitim sağlamaları beklenirken; söz konusu üniversitelerin bütçeleriyle ilgili görüşler tam tersi bir düşüncenin akademik hayatı etkisi altına aldığını göstermektedir. Dolayısıyla bu ikilemin ortaya koyulması amacıyla Türkiye’deki üniversitelerin ek kaynaklar da dahil olmak üzere ekonomik yapılarının makro bir bakış açısıyla ortaya konmasında yarar bulunmaktadır.

Tablo – 7: Türkiye’deki Seçilmiş 18 Üniversitenin Ekonomik Boyutları

Üniversiteler	Komisyonca Kabul Edilen Güncel Bütçeler (TL)
Abdullah Gül Üniversitesi	75.250.000
Amasya Üniversitesi	79.118.000
Ardahan Üniversitesi	67.187.000
Atatürk Üniversitesi	499.819.000
Bingöl Üniversitesi	99.333.000
Bozok Üniversitesi	142.900.000
Celal Bayar Üniversitesi	268.283.000
Cumhuriyet Üniversitesi	314.508.000
Çağ Üniversitesi	261.455.000
Dokuz Eylül Üniversitesi	562.996.000
Dumlupınar Üniversitesi	201.189.000
Düzce Üniversitesi	166.899.000
Gazi Üniversitesi	734.137.000
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	214.942.000
İstanbul Teknik Üniversitesi	420.577.000
Karadeniz Teknik Üniversitesi	388.546.000
Marmara Üniversitesi	516.591.000
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	393.990.000

Türkiye’deki üniversiteleri ile dünya üniversiteleri bütçe bazında karşılaştırıldığında, Türkiye’deki üniversite bütçeleri çok düşüktür. Örnek olarak Türkiye’de en büyük bütçeyi alan İstanbul Üniversitesinin yıllık bütçesi sadece 324.000\$’dır (Maliye Bakanlığı, 2016). ABD üniversitelerinde bu bütçeler Milyar \$ ile ölçülmektedir. Örnek Harvard Üniversitesi 32 Milyar \$. Katılımcıların % 59,7 si ekonomik kaynaklarını kendisi oluşturan üniversiteleri Girişimci olarak

tanımlamaktadır. Ayrıca katılımcıların % 59,7’si üniversite özerkliği ile para kazanması arasında doğrusal ilişki olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla da bu durum katılımcıların 3. Nesil Üniversite kavramını yakalayacağını düşündüğümüz üniversitelerimizin bütçelerine ilişkin görüş ve yorumlarına da yansımış bulunmaktadır. Nitekim katılımcılarımızın %66,8’i üniversitelere ayrılan bütçeyi yeterli görmemektedir. Zira 3. Nesil Üniversite kavramıyla söz konusu üniversitelerin ekonomik yapıları arasındaki paradoks da buradan kaynaklanmaktadır. Çünkü 3. Nesil Üniversite hayalinin kurulduğu günümüzde akademisyenlerimizin daha kaliteli bir eğitim sağlamaları beklenirken; söz konusu üniversitelerin bütçeleriyle ilgili görüşler tam tersi bir düşüncenin akademik hayatı etkisi altına aldığını göstermektedir. Dolayısıyla bu ikilemin ortaya koyulması amacıyla Türkiye’deki üniversitelerin ek kaynaklar da dahil olmak üzere ekonomik yapılarının makro bir bakış açısıyla ortaya konmasında yarar bulunmaktadır.

4. Sonuç

Gelişmiş pekçok ülkedeki üniversite sanayi entegrasyonunu tamamlamış, eğitim ve araştırma felsefesine “Know how” kavramını entegre ederek değer yaratma ve kar elde etme üzerine bir sistem inşa etmişlerdir. Bu üniversiteler global dünya üniversitesi niteliğini yakalamış, modern bilimi disiplinler arası yaklaşımlarla sentezlemiştir. 3GU ile tanımlanan bu nitelikler, üniversitelere için bir vizyon inşa etmiş ve üniversitelere; rekabetçi, kendi ekonomik değerini yaratan, girişimci, uluslararası network’e sahip, sinerji ve uygulama odaklı bir çerçeve çizmiştir. Bu çerçevenin içerisinde değerlendirilen “girişimci üniversite” modeli ise çoğu ülkede devlet ve hükümet politikalarıyla desteklenerek ülkelerin ekonomik büyümesinde (Farsi et al., 2012) öncü kabul edilmiştir. Türkiye’deki üniversitelerde yöneticilik yapmış akademisyenler perspektifinden incelenen “Girişimci Üniversite” ve 3GU kavramlarına ilişkin ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada yöneticilik yapmış akademisyenlerin bu kavramlara ilişkin görüşleri alınmış ve Türkiye’deki üniversitelerin durumu hakkında önemli tespitlerde bulunulmuştur. Çalışmanın kısıtlarından olan katılımcı sayısı (283 yönetici akademisyen) ve anket formundaki soruların sınırlılığı araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi sırasında göz önüne alınmalıdır. Daha önce bu alanda benzer çalışmalar yapılmış ancak çeşitli yönetim kademelerinde bulunmuş akademisyenler perspektifinden kapsamlı bir çalışmaya rastlanmaması bu konuyu alanında özgün kılmaktadır. Gelecek çalışmalarda Türkiye’deki 193 üniversitenin özel – kamu ayrımı yapılmış ve eşit miktar örneklem alınmış şekilde incelenmesi doğru olacaktır. Bu önermeler farklı Avrupa ülkelerindeki üniversitelerdeki yönetici akademisyenlere yöneltilip Türkiye – Avrupa karşılaştırılması yapıp, farklılıklar irdelenebilir.

Katılımcılar, Türkiye’deki üniversitelerin mevcut düzende ilerleyemeyeceği ve uluslararası rekabet gücüne ulaşması için girişimci niteliklere ve 3GU niteliklerine ulaşılması gerektiği sonucunu ortaya koymaktadırlar. Bu bağlamda değişim ve gelişim üniversiteler için tercihten öte bir zorunluluktur. Ancak bunu tetikleyecek en önemli bulgu da, üniversitelerin kamunun hantal yapısından kurtulmasıdır. Yönetici akademisyenlerin büyük bölümü üniversitelerin yeterince özerk olmadığını, finansman ve bütçe konularında mevcut durumun değişmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Özerkliğin farklı bir boyutu fon ve kaynakların üniversite tarafından yaratılmasıdır. Bu durum “Girişimci Üniversite” modelinin benimsenmesini kolaylaştırdığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca katılımcıların tamamına yakını üniversite-sanayi işbirliğinin ve teknoparkların üniversite ve piyasa entegrasyonu için önemli olduğu görüşünü savunmuştur.

Üniversite - sanayi entegrasyonuna önem veren girişimci üniversite modelini yönetici akademisyenlerin benimsediği ve bu yönde gelecekte işbirliğine sıcak baktıkları araştırma neticesinde tespit edilmiştir. Ancak üniversitelerin “Girişimci Üniversite” modelini benimsemede ve bu doğrultuda plan, program ve strateji geliştirmede yetersiz kaldığı çıkarımı yapılabilir. Devletin bu çerçevede politika geliştirip üniversiteleri desteklemesi ile 3.Nesil Üniversite geçişini kolaylaştıracaktır. Daha açık bir ifadeyle, uluslararası öğrenci rekabetinde bir adım önde olmak amacıyla daha kaliteli bir kadro ve eğitim olanaklarına sahip olabilmek için geniş bütçeli ekonomik bir alt yapıyı bünyesinde barındırmak zorunda olan üniversitelerin aslında sanayi ile işbirliklerinden

elde ettikleri ek kaynaklar ile mevcut bütçeleri göz önünde bulundurulduğunda, bu kavramdan ne denli uzakta oldukları açıktır.

5. Kaynakça

- ARIKAN, R. 2004, *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- ASLAN, G. 2010, *Öğretim Üyelerinin Girişimci Üniversite ve Üniversite Sanayi İşbirliği Kavramlarına İlişkin Görüşleri*, Bilim Toplum Dergisi, 8, 7-22.
- ÇETİN, M. 2007, *Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler*, Ege Academic Review, 7, 217-238.
- ÇÖMLEKÇİ, N. 2001, *Bilimsel Araştırma Yöntemi ve İstatistiksel Anlamlılık Sınamaları*, Bilim Teknik Yayınevi, Ankara.
- DE RIDDER-SYMOENS, H. 2003, *A History of the University in Europe: Volume 1, Universities in The Middle Ages*, Cambridge University Press.
- DIDOU-AUPEIT, S. 2002, *Küreselleşme, NAFTA ve Meksika’da Yüksek Öğretim Sistemi: Konular, Tehditler ve Reformlar*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri.
- ERDEM, A. R. 2005, *Üniversitenin Varoluş Nedeni (Üniversitenin Misyonu)**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17, 75-86.
- ETZKOWITZ, H. 2012, *Triple Helix Clusters: Boundary Permeability at University – Industry – Government Interfaces as a Regional Innovation Strategy*, Environment and PlanningC: Government and Policy, 30, 766-779.
- FARSI, J. Y., IMANIPOUR, N. & SALAMZADEH, A. 2012, *Entrepreneurial University Conceptualization: Case of Developing Countries*, Global Business and Management Research: An International Journal, 4, 193-204.
- GÜRÜZ, K. 1994, *Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim*, Bilim ve Teknoloji, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği.
- HEIDLER, J. & LENGERSDORF, D. 2015, *The entrepreneurial University from the Perspective of Gender Studies: Between Awakening and Perseverance*, Feministische Studien, 33, 154-156.
- KARASAR, N. 2002, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara.
- KIPER, M. 2010, *Dünyada ve Türkiye’de Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Bu Kapsamda Üniversite Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Programı*, (ÜSAMP), TTGV.
- MALİYE BAKANLIĞI, 2016, *Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri 2016 Yılı Bütçesi Ödenek Teklif Tavanları*, Ankara.
- ODABAŞI, H. & ODABAŞI, Y. 2004, *Girişimci Üniversitelere Doğru*, Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi, 18, 20-21.
- WISSEMA, J. G. 2009, *Towards The Third Generation University: Managing The University in Transition*, Edward Elgar Publishing.

Extended English Abstract

The institutions converting with the widespread competition effect of globalization are repositioning themselves in the information era and developing effective strategies on global scale. This change and conversion has also given universities which provide higher education a great shock. Universities are developing long-term strategies related to contemporary radical changes by excluding the traditional definitions in the fields of management and education. At the universities, where competition is escalated, strategies to gain high-grade students and experienced academicians started to arise. Worldwide universities are in the fight of attracting the top-quality students to their campuses by providing them with the opportunities created for the students with the supports of their own business integrations as well as state and local governments. Wissema (2009) emphasizes in their study that the universities, which open up to the world with the effect of globalization, are in a great competition with each other in order to attract high-grade international students.

The universities are the top institutions that the educational and research activities take place. Today, the functions of the universities are grouped as; firstly education, then basic scientific

researches and finally community services. The universities are functionally organized to perform mainly one function among them. When these functions are examined, two different characteristics of universities are found as “research universities” and “mass education universities”. In the near future, it is estimated

that the Council of Higher Education (YÖK) is going to form new aims and vision for the universities and redefine the universities in Turkey in two groups as research and mass education universities.

In the traditional university model, the universities were expected to only produce information; however, now they are expected to use the produced information effectively, create resource for new productions and commercialize the outputs. According to Kiper (2010), universities must subsidize research studies which are suitable in their way by looking out for universal and/or common good and/or industrial support alongside of their educational functions. Also in the last century, developing and applying the model of relationship based on mutual interest among these institutions and universities have shown an accelerated increase.

Worldwide universities which proved their qualities have been undergoing a radical change with reference to the science based university model. In order to understand this change better, the process of development and change of universities from generation to generation must be examined. The First Generation Universities (1GU) evolved from and later, turned into special academic structures in order to train more students of good quality professionally. The idea of “the discovery and development of new information” came out of the philosophy of “protection and transfer of accepted information” in the transitional period. The Second Generation Universities (2GU) considered the basic laws of science in every thinking process and adopted “know-how” practices. The Third Generation Universities (3GU) aimed to commercialize “know-how” practices and created information, when they focused on the scientific studies and educational aims. The main factor forcing universities to change is the fund seeking emerging from increasing costs of researches with the technological developments (Wissemma, 2009). Therefore, universities adopted entrepreneurship qualifications in a progressive pace. The universities try to improve academic entrepreneurship (Çetin, 2007) and to update the existing state around entrepreneurship by focusing on scientific projects, overseas education, patent and license applications, long-term industrial collaborations and updating curriculum activities. The leading universities in the world increased the number of industrial collaborations in the way to become Entrepreneur University and the Third Generation University and made this situation permanent with long-term agreements. Thus, a high level of synergy began to form among the institutions which carried on business in two different worlds. The high level of competition and change brought by globalization speeded up the activation of universities and the integration to market conditions. In this process state and local governments got into the competition of attracting the most qualified students in the world into their universities by supporting 3GU and the entrepreneurship of universities with their policies. Thus, a serious competition comes into question with globalization which is specific to worldwide student (Wissemma, 2009) and it triggers seeking of qualified academicians in a sequence. The increased need of qualified human capital in global environment has given birth to the obligation of universities to be upgraded to the 3rd Generation. This formation has triggered universities’ becoming entrepreneur in international arena. The gap between the universities, which implement these qualifications, which adapt this philosophy and which increase their competitive capacities, and the universities that do not have the qualifications of the 3rd Generation is becoming wider day by day. Entrepreneur universities are the institutions that are open to change, they have economic freedom, they are autonomous and they complete their industrial integration; and also, they can commercialize knowledge.